

Adaptief onderwijs

Jan Proos

Dit materiaal is onderdeel van het compendium christelijk leraarschap dat samengesteld is door het lectoraat Christelijk leraarschap van Driestar hogeschool. Zie ook www.christelijkleraarschap.nl.

Samenvatting	Artikel over Augustinus die de leraar Deogratias bemoedigt. Hij benoemt verschillende leerproblemen en geeft hiervoor een remedie. Augustinus beschrijft dat een persoonlijk band met leerlingen van groot belang is.
Bronvermelding	Proos, J.P. (2010) Adaptief onderwijs. In: Aan de slag met Augustinus, Bronnen van inspiratie - deel 2 (pp. 146-150) Gouda: Lectoraat Onderwijs & Identiteit
Thema *	Inspiratiebronnen
Gebruik **	Hart
Plaatsingsdatum	2010
Gerelateerde artikelen	n.v.t.
Trefwoorden	Leerproblemen, relatie

* In het compendium wordt al het materiaal verdeeld over de acht thema's van christelijk leraarschap: *onderwijs, inspiratiebronnen, leraar, leerling, leerstof, didactiek, schoolteam, leidinggevenden*.

** Het materiaal kan gebruikt worden als onderbouwing en visievorming (*hoofd*), bezinning en reflectie (*hart*) of biedt concrete handreikingen en voorbeelden (*handen*).

Tekst 39: Adaptief onderwijs

Elke groep of een klas is divers. Ook al zijn er kinderen van een zelfde leeftijdsgroep bij elkaar geplaatst of zijn leerlingen in diverse niveau's of streams gezet, de groep blijft divers. Leerlingen zijn verschillend in achtergrond en interesse, maar ze zijn ook divers in manier van reageren. Deogratias, de diaken uit Carthago, had daar problemen mee en Augustinus geeft hem uitvoerig antwoord. Augustinus geeft blijk van grote mensenkennis als hij probeert te peilen waarom mensen al of niet mee doen in een leerproces. In het begin geeft hij Deogratias mee dat een leraar soms grote doorzettingskracht moet hebben en mogelijke bezwaren moet trotseren en toch het doel voor ogen houden.

De omstandigheden van het lesgeven zijn niet meer hetzelfde als in de tijd van Augustinus, maar de wijze waarop hier de leraar bemoeidigt wordt, is nog steeds waardevol en inspirerend.

Adaptief onderwijs

Aan het eind van het verhaal moet je de hoop op verrijzenis meegeven. Al naar gelang het bevattingsvermogen van de toehoorder, en zijn denkkracht en de beschikbare tijd, moet je dwars tegen de zinloze spot van ongelovigen ingaan op de verrijzenis van het lichaam. Bespreek verder het toekomstige laatste oordeel, dat goed zal zijn voor de goeden, streng voor de slechten en eerlijk voor allen. Vermeld met afkeer en huiver de straffen voor de oneerbiedigen, en beschrijf dan vol verlangen het koninkrijk van de rechtvaardigen en gelovigen, evenals die hemelse stad en haar vreugde.

Daarna moet je de mensen in hun zwakheid inzicht en moed geven tegen verleidingen en punten van ergernis, buiten dan wel binnen de kerk: buiten tegen de heidenen, de joden of de ketters, binnen tegen het kaf op de dorsvloer van de Heer. Ik bedoel niet dat tegen elke soort verkeerde mensen argumentatie nodig is of dat al hun kwalijke opvattingen bespreking en weerlegging verdienen. Nee, in kort bestek moet je laten zien dat het precies zo voorzegt is! Maak ook duidelijk hoe nuttig verleidingen zijn voor de vorming van gelovigen. Wat een genezende werking heeft dat voorbeeld van Gods geduld: Hij besloot dat alles toe te laten tot aan het einde!

Maar wanneer je waarschuwt tegen mensen met verkeerde ideeën,

die in lichamelijke zin massaal de kerken vullen, is het meteen ook nodig kort en discreet de regels te noemen van een christelijke, fatsoenlijke levenswandel. Dronkelappen, zakkenvullers, oplichters, no-toire gokkers, echtbrekers, hoerenlopers, liefhebbers van shows, dragers van foute amuletten, tovenaars, sterrenwichelaars of bedrivers van wat voor voze en boze zwarte kunst ook, en de rest van dat soort lui: door hen mag een beginner zich niet gemakkelijk laten meeslepen. Hij mag niet gaan denken dat het bij hem ongestraft zal blijven omdat hij ziet hoe tal van mensen die doorgaan voor 'christenen', van die praktijken houden en daaraan doen en dat alles verdedigen, aanraden en actief bepleiten. Nee, voor mensen die stug doorgaan met zo'n leven is vooraf een eind bepaald. En ze moeten wel in de kerk worden geduld, maar daaruit op het eind verwijderd worden. Dat is wat je moet uitleggen op basis van wat de goddelijke boeken getuigen! En zeg er ook van te voren bij dat hij in de kerk tal van goede christenen zal vinden, authentieke burgers van het hemelse Jeruzalem, zodra hij er zelf een wordt.

Ten slotte mag een beginner zijn hoop niet stellen op de mensen: daarvoor moet hij uitdrukkelijk worden gewaarschuwd. Een mens kan namelijk niet gemakkelijk oordelen welke mens rechtvaardig is. En als dat al gemakkelijk kon, dan nog krijgen we geen voorbeelden van rechtvaardigen om door hen gerechtvaardigd te worden. Wij moeten beseffen dat we ze moeten navolgen om dan door hun Rechtvaardigmaker gerechtvaardigd te worden. Dat leidt namelijk tot een houding die de hoogste aanbeveling verdient. Zodra onze luisteraar, of beter: degene die via ons luistert naar God, vooruitgang gaat boeken in moraal en kennis, en enthousiast de weg van Christus betreedt, zal hij het niet wagen dit toe te schrijven aan ons of aan zichzelf. Nee, dan zal hij zichzelf en ons en alle andere vrienden die hij liefheeft, liefhebben in Hem en omwille van Hem: Christus heeft hem liefgehad toen hij nog een vijand was, om hem zo te rechtvaardigen en tot vriend te maken.

Voor het volgende punt heb je geen leraar nodig, denk ik: als het drukke tijden zijn voor jou of je toehoorders moet je het kort houden; is er ruimer tijd, dan kun je ruimer van stof zijn. Ook zonder adviseur leer je dit in de praktijk, je moet wel.

Maar aan nog een ander mogen we niet voorbijgaan. Er kan voor godsdienstonderwijs iemand bij je komen die wetenschappelijk onderlegd is. Als hij al heeft besloten tot een christelijke identiteit en

bij jou komt om die te realiseren, dan kan het bijna niet anders of hij weet al veel af van onze Schriften en literatuur. Daarin is hij al onderlegd. Hij komt alleen voor deelname aan de sacramenten. Zulke mensen zijn namelijk al eerder, al voor het moment dat ze christen worden, gewend alles ijverig te onderzoeken en hun gedachten te delen en te bespreken met wie ze maar kunnen.

Bij hen moeten we het dus kort houden en niet op een vervelende manier hameren op wat ze toch al weten. Die punten moeten we zonder nadruk aanroeren, door te zeggen dat we geloven dat ze dit en dat al weten, en op die manier noemen we in vogelvlucht alles wat er bij beginners zonder enige vorming moet worden ingehamerd. Als zo'n geleerd persoon er al iets van weet, hoeft hij het niet te aanhoren alsof hij instructie krijgt. En is hij er nog onbekend mee, dan kan hij het leren doordat we alles vermelden waarvan we geloven dat hij het al weet.

Het is zeker ook niet nutteloos hemzelf te vragen wat hem bezielde heeft dat hij christen wil worden. Merk je dat hij door boeken is overtuigd, door canonieke boeken of die van bruikbare schrijvers, dan moet je daar eerst iets over zeggen. Je prijst die dan in lijn met hun verschillende verdiensten: hun canonieke leergezag dan wel de kundigheid en precisie van de uitleggers. Bij canonieke Schriften spreek je vooral lovend over hun heilzame eenvoud, die een wonderlijke verhevenheid is, bij andere boeken, al naar gelang het vakmanschap van elke schrijver, over de stijl. Die is misschien welluidend en retorisch zagezegd fijner geslepen, en past daarmee beter bij trotse en daardoor zwakke geesten.

Je moet ook uit hem zien te krijgen wie hij het meest heeft gelezen en met welke boeken hij zich speciaal vertrouwd heeft gemaakt, waardoor hij zeker wist dat hij zich wilde aansluiten bij de kerk. Als hij dat zegt en als die boeken ons bekend zijn, of als we althans in kerkelijke kringen hebben begrepen dat ze zijn geschreven door een katholiek van naam, dan keuren we die natuurlijk verheugd goed.

Maar wat als hij op de boeken van een bepaalde ketter is gestuit? Omdat hij niet weet wat het ware geloof afkeurt, heeft hij de inhoud misschien in zich opgenomen en denkt hij dat die katholiek is! In zo'n geval moet hij terdege worden onderwezen. Breng het gezag van de universele kerk naar voren en dat van andere geleerden die met hun verhandelingen en geschriften in haar waarheid bloeien.

Daarnaast zijn er ook nog mensen geweest die als katholieken uit dit

leven zijn vertrokken en iets van christelijke literatuur hebben nage-laten aan het nageslacht, maar die soms op bepaalde plaatsen in hun kleinere werken niet begrepen zijn. Of zij waren, gezien de menselijke zwakheid, niet zo goed in staat met een scherp verstand verborgen aspecten te doorgronden. Zo zijn ze, onder een schijn van waarheid, afgeweken van de waarheid. Daardoor hebben ze aan verwaande en vrijgevochten types de gelegenheid gegeven een ketterij op te zetten en in het leven te roepen.

Verwonderlijk is dat niet. Zelfs in de canonieke Schriften, die toch alles uiterst correct hebben gezegd, zijn sommige punten niet alleen anders opgevat dan de schrijver ze bedoelde, of anders dan met de waarheid zelf overeenstemt. Als dat het enige was, zou iedereen de menselijke zwakheid, als die tot verbetering bereid was, graag vergeven. Nee, mensen hebben hun meningen gebaseerd op moedwillige verdraaiingen en fouten en die met felle geestdrift en stugge hoogmoed keer op keer verdedigd. Zo hebben velen tal van gevaarlijke leerstellingen over de Schriften voortgebracht en de eenheid van de gemeenschap ondermijnd.

Al die dingen moet je met iemand die zich aansluit bij het verbond van het christelijke volk doornemen in een bescheiden gesprek, wanneer hij niet 'ongeschoold' is, zoals het heet, maar door boeken is ontwikkeld en gevormd. Behoed hem daarbij voor de dwalingen van verwaandheid. Meet jezelf zoveel gezag in je onderricht aan als zijn nederigheid kennelijk al toelaat: anders was hij niet bij je gekomen. Wat de rest betreft, alles volgens de richtlijnen van de heilzame vorming. Of je nu vertelt en uitleg geeft over het geloof of over moraal en verleidingen, loop alles door op de manier die ik al aangaf. Betrek daarbij alles op die weg die boven alles uitgaat.

Vragen:

1. In hoeverre zijn bovenstaande vragen van Deogratias ook jouw vragen in het geven van lessen?
2. Hoe bespreek je als team de pedagogische en didactische vragen met elkaar?
3. In het begin geeft Augustinus aan dat bepaalde punten vastgehouden moeten worden, ook als er tegenstand in de groep is. Aan welke punten in de instructie houd jij altijd vast?
4. Augustinus wil dat vooral de verrijzenis van Jezus als centraal thema overeind moet blijven. Waarom is de opstanding een on-

misbaar onderdeel van het christelijk geloof? Hoe heeft de opstanding uit de doden nu een plek binnen het godsdienstonderwijs?

5. Vat samen hoe Augustinus de verschillende 'leerproblemen' omschrijft en welke remedie hij ervoor geeft.
6. Hoe gaan wij om met weerstanden 'leerproblemen' bij leerlingen?
7. Augustinus beschrijft dat de persoonlijke band met leerlingen van groot belang is. Hoe geef je daar zelf gestalte aan? In hoeverre is die persoonlijke aandacht en een veilig klimaat een onderdeel van de identiteit op je school?